

Asia: VN/9183/2021

Edustajakannedirektiivin täytäntöönpano

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

FiComin pääviestit

- FiCom puoltaa hyvityskanteiden osalta valittua opt-in-menettelyä, jossa kanteeseen yhtyvä kuluttaja yksilöidään prosessin alussa. Tämä vastaa Suomessa noudatettavaa prosessimenettelyä.
- FiCom kannattaa mietinnön ehdotuksia kieltokanteen (markkinaoikeus) ja hyvityskanteen (Helsingin käräjäoikeus) käsittelyä erillisissä prosesseissa sekä sitä, että hyvityskanteita voivat ajaa vain kuluttaja-asiamies ja järjestöt, eivät muut viranomaiset. Kannatettavaa on myös se, että oikeutettujen yksikköjen kriteeristö implementoidaan sellaisenaan direktiivistä.
- FiCom yhtyy Elinkeinoelämän Keskusliiton (EK) ja Suomen Yrittäjien (SY) mietintöön jättämään eriävään mielipiteeseen
- Mietinnön jatkovalmistelussa tulee selkeyttää kiello- ja hyvityskannesäädösten suhdetta vastaaviin erityislakeihin.
- Jatkovalmistelussa tulee myös selkeyttää kanneoikeutettujen keskinäinen toimivalta.

Direktiivin toimeenpano kansalliseen lainsäädäntöön

Oikeusministeriö asetti työryhmän valmistelemaan tarpeelliset säännökset edustajakannedirektiivin täytäntöönpanemiseksi laatimalla ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon. Direktiivin tavoitteena on parantaa unionin kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanoa siten, että jäsenvaltioissa oikeutettu yksikkö (viranomainen tai rekisteröity yhdistys) voi nostaa edustajakanteen kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi sääntelyä rikkonutta elinkeinonharjoittajaa vastaan.

Työryhmän mietinnössä ehdotetaan direktiivin toimeenpanoa kolmen eri lain kautta. Kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista säädettäisiin uudessa erillislaissa eli kieltokannelaissa. Hyvitystoimenpiteitä koskeva edustajakannesääntely sisällytettäisiin jo olemassa olevaan ryhmäkannelakiin. Lisäksi rekisteröidyn yhdistyksen nimeämisestä oikeutetuksi yksiköksi säädettäisiin omassa uudessa erillislaissa (laki järjestön nimeämisestä oikeutetuksi yksiköksi sekä muista oikeutettuihin yksikköihin liittyvistä velvoitteista).

Edustajakanteella voidaan vaatia sekä elinkeinonharjoittajan toimintatavan – sen jatkamisen tai uudistamisen - kieltämistä että hyvitystä kuluttajille. Kiello- ja hyvityskanteet jakautuvat edellä mainitulla tavalla kahteen eri lakiin (kieltokannelaki ja ryhmäkannelaki). Lisäksi kanteet jakautuisivat kahteen erillisprosessiin siten, että kieltokanteet käsiteltäisiin markkinaoikeudessa ja hyvityskanteet nykyiseen tapaan Helsingin käräjäoikeudessa.

Uudessa kieltokannelaissa asian voisi panna vireille toimivaltainen viranomainen tai oikeutetuksi yksiköksi nimetty, kuluttajien yhteisiä etuja edistävä yhdistys. Viranomaisista kanneoikeus olisi kuluttaja-asiamiehellä, Kilpailu- ja kuluttajavirastolla, Energiavirastolla, Finanssivalvonnalla, Liikenne- ja viestintävirastolla, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksella, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla, tietosuojavaltuutetulla ja Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla.

Soveltamisala

Direktiivin soveltamisala on huomattavan laaja. Se kattaa perinteisen kuluttajakaupan lisäksi lukuisia muita aloja, kuten tietosuoja-, rahoituspalvelu-, matkustus- ja matkailu-, energia- sekä televiestintä- ja ympäristöalan. Kansallisten lakien soveltamisala määräytyy viittauksella direktiivin liitteeseen, jossa viitataan tällä hetkellä 66 eri säädökseen.

Olennessa muutos mietinnössä on, että kuluttajaviranomaisten lisäksi myös yhdistyksille annetaan oikeus ajaa kiello- ja hyvityskanteita kuluttajaryhmän puolesta. Kanteilla voidaan vaatia yrityksen toimintatavan kieltämistä sekä hyvitystä menetyksestä tai vahingosta, joka kuluttajille on aiheutunut.

Kieltokanteen nostaminen on keino, jolla viranomainen voi toimeenpanna valvontatehtävänsä tilanteessa, jossa valvottava ei vapaaehtoisesti noudata lainsäädäntöä ja valvontaviranomaisen kehotusta.

Hyvitystoimenpiteissä on kysymys yksittäisen kuluttajan kärsimän vahingon, menetyksen tai muun oikeudenloukkauksen korvaamisesta. Perinteisen kuluttajakaupan lisäksi hyvityskanteen voisi nostaa

esimerkiksi rahoituspalveluja tai sähköistä viestintää koskevissa asioissa. Kuluttajaryhmän puolesta hyvityskanteen voisi nostaa kuluttaja-asiamiehen lisäksi oikeutetuksi yksiköksi nimetty yhdistys.

FiCom puoltaa useita mietinnön ehdotuksia

FiCom puoltaa hyvityskanteiden osalta valittua opt-in-menettelyä, jossa kanteeseen yhtyvä kuluttaja yksilöidään prosessin alussa. Tämä vastaa Suomessa yleisesti noudatettavaa ja säädettyä prosessimenettelyä esimerkiksi oikeudenkäymiskaassa ja ryhmäkannelaissa.

FiCom kannattaa mietinnön ehdotuksia kieltokanteen (markkinaoikeus) ja hyvityskanteen (Helsingin käräjäoikeus) käsittelyä erillisissä prosesseissa sekä sitä, että hyvityskanteita voivat ajaa vain kuluttaja-asiamies ja järjestöt, eivät muut viranomaiset. Kannatettavaa on myös se, että oikeutettujen yksikköjen kriteeristö implementoidaan sellaisenaan direktiivistä, eikä ehdoteta kansallista poikkeusta.

FiCom yhtyy EK:n ja SY:n eriävään mielipiteeseen

FiCom yhtyy kaikilta osin Elinkeinoelän Keskusliiton (EK) ja Suomen Yrittäjien (SY) mietintöön jättämään eriävään mielipiteeseen ja siinä esitettyihin perusteluihin. Eriävä mielipide sisältää kanteiden ulkopuolisen rahoituksen kieltämisen ja neuvotteluvollisuuden kohdistamisen oikeutettuina yksikköinä toimiviin järjestöihin.

Kanteiden ulkopuolisen rahoituksen osalta direktiivi antaa mahdollisuuden säätää täyskiellosta, vastikkeen kiellosta, vastikkeen määräytymistavan rajaamisesta sekä kanteeseen vaikuttamisen kiellosta. Erityisesti ulkopuolisen rahoituksen kieltämisessä, tai ainakin sen rajoittamisessa, tulee jatkovalmistelussa hyödyntää direktiivin sallimaa kansallista poikkeusmahdollisuutta.

Kansallisessa implementoinnissa tulee hyödyntää direktiivin suoma järjestöjen neuvotteluvollisuutta täysimääräisesti. Vaikka edustajakanneoikeudessa on kyse yksityisoikeudellisesta järjestöstä, tulee ottaa huomioon hallintolaki ja sen periaatteet sekä lojaliteettiperiaatteet kuulemisesta ennen kieltokanteen vireillepanoa. Neuvotteluvollisuus koskee viranomaisia, joten sen tulee koskea myös järjestöjä. Asiassa tulee huomioida sääntely tasapuolisuus ja oikeusturva myös elinkeinonharjoittajan kannalta.

Mikä on eri säädösten keskinäinen soveltamisjärjestys?

Direktiivin tavoitteena on parantaa kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanoa antamalla oikeutetulle yksikölle oikeus nostaa kielto- ja hyvityskanne unionin lainsäädäntöä rikkonutta elinkeinonharjoittajaa vastaan. On epäselvää, mikä on edustajakanteiden soveltamisen suhde erityissäädösten vastaaviin kielto- ja hyvityssäännöksiin. Esimerkiksi teledirektiiveihin perustuvassa sähköisen viestinnän palvelulaissa on seikkaperäiset säännökset lain tai sen nojalla tehtyjen sopimusten rikkomustilanteisiin. Säännöksissä määritellään, miten rikkomustapauksissa menetellään (prosessuaaliset säännökset) ja mitkä ovat niiden seurauksia (aineelliset säännökset). Jos asia on ratkaistu jo erityislaissa, mikä on sen suhde kielto- ja hyvityskanteisiin?

Lisäksi on epäselvää, onko hyvityskanne itsenäinen ja kieltokanteesta riippumaton prosessi. Epäselvää on myös kanneoikeutettujen keskinäinen toimivalta esimerkiksi tilanteessa, jossa viranomaisen ei ole jostain syystä vienyt prosessia tuomioistuimeen (esim. ei kanneperustetta) tai se on vetänyt kanteensa pois (esim. sovittu hyvityksestä elinkeinonharjoittajan kanssa). Mikä on järjestön kielto- tai hyvityskanneoikeus näissä tilanteissa?

Laaja toimivaltaisten viranomaisten ryhmä kieltokanteissa ei ole tarkoituksenmukainen, ainakaan niiden viranomaisten osalta, joilla on jo vastaavat toimivaltuudet erityislainsäädännön nojalla.

Tietoliikenteen- ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Marko Lahtinen

lakiasiat

Lahtinen Marko
Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry